

Kącik Porad Obywatelskich

Jak unieważnić małżeństwo cywilne?

Unieważnienie małżeństwa cywilnego jest stwierdzeniem przez sąd, że związek nie został nigdy ważnie zawarty. Unieważnienie jest inną instytucją niż rozwód, uznającą, że już od samego początku małżeństwa nie miało miejsca. Natomiast rozwód jest rozwiązaniem przez sąd ważnego związku małżeńskiego z przyczyn, które zaistniały już po jego zawarciu. Unieważnić małżeństwo cywilne może jedynie i tylko z powodu określonych przyczyn. Przyczyny te muszą wystąpić już w chwili zawierania związku małżeńskiego. Wyróżnia się trzy przyczyny, które stanowią podstawę do unieważnienia zawartego związku małżeńskiego.

Należą do nich:

- ◆ Wady oświadczenia woli,
- ◆ Przeszkody małżeńskie,
- ◆ Nieprawidłowe pełnomocnictwo.

Wady oświadczenia woli

Związek małżeński może być unieważniony, jeżeli przysięga małżeńska była złożona pod wpływem błędu, który w terminologii prawniczej nazywa się „wadą oświadczenia woli”.

>>Wada 1. Gdy oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński złożyła osoba, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome wyrażenie woli.

Osoba nieświadoma nie zdaje sobie sprawy, co czyni, jaką podejmuje decyzję oraz jakie będą tego skutki. Wyjściem z tak trudnej i dramatycznej sytuacji jest unieważnienie zawartego związku. Wnosząc pozew do sądu o unieważnienie małżeństwa w uzasadnieniu *należy podać, że osoba biorąca ślub nie była świadoma czynu i podejmowanej decyzji*, ponieważ np. brała silne środki uspokajające lub leczyła się psychiatrycznie, że była zamroczona alkoholem, albo środkami farmakologicznymi, narkotykami. Osoba, która przedstawi dowody, że w chwili zawierania związku małżeńskiego była pod wpływem w/w środków odurzających, może żądać unieważnienia małżeństwa. Pamiętać jednak należy, że zadaniem kierownika USC udzielającego ślubu cywilnego (podobnie jak notariusza protokołującego czynność notarialną) jest ocena w możliwym po temu zakresie, czy dana ze wskazanych wyżej okoliczności nie ma miejsca. Jeśli kierownik USC poweźmie wątpliwości w tym zakresie, może udzielenia ślubu odmówić.

>>Wada 2. Gdy oświadczenie zostało złożone pod wpływem błędu, co do tożsamości drugiej osoby.

Unieważnienia małżeństwa z tego powodu może żądać oszukany małżonek stwierdzając, że jego zamiarem było ślubować zupełnie innej osobie, a nie tej, z którą w wyniku oszustwa zawarł związek małżeński, *jest to błąd, co do osoby*. W praktyce sytuację tę uznać jednak należy za czysto teoretyczną. Nie ma natomiast podstaw do unieważnienia

małżeństwa z powodu wystąpienia błędu, co do przymiotów tej osoby, np.gdy przed ślubem ktoś twierdzi, że ma szereg zalet, a po ślubie okaże się, że w ogóle ich nie posiada, ma bardzo dużo wad, które utajnił.

>>Wada 3. Gdy oświadczenie woli zostało złożone pod wpływem groźby.

Można żądać unieważnienia małżeństwa, jeżeli oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński zostało złożone pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej, jeżeli składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste. Unieważnienia małżeństwa, które zostało zawarte pod wpływem groźby może również żądać prokurator, zwłaszcza wtedy, gdy zachodzi podejrzenie, że mogło dojść do przestępstwa, np. zagrożenie życia, wyrządzenie krzywdy osobie i partnerowi. Nie można jednak skutecznie żądać unieważnienia małżeństwa po upływie sześciu miesięcy od ustania stanu wyłączającego świadome wyrażenie woli, od wykrycia błędu lub ustania obawy wywołanej groźbą – a w każdym wypadku po upływie trzech lat od zawarcia małżeństwa. Unieważnienie może nastąpić nawet po śmierci małżonka. W takim wypadku zmarłego zastępuje kurator. Ma to znaczenie, gdy chodzi o dziedziczenie. Gdy małżeństwo zostaje unieważnione, małżonek nie dziedziczy po zmarłym.

>>Przeszkody małżeńskie

Ustawa Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964r. przewiduje też inne- oprócz wad oświadczenia woli - powody unieważnienia małżeństwa cywilnego. Są to:

Brak wymaganego wieku małżonków

Zgodnie z przepisami kandydaci na małżonków muszą mieć ukończone 18 lat. Jeżeli w chwili zawarcia małżeństwa którykolwiek z małżonków nie jest pełnoletni, może to stanowić podstawę unieważnienia związku. Unieważnienia małżeństwa zawartego przez mężczyznę, który nie ukończył lat 18 oraz przez kobietę, która nie ukończyła lat 16 albo bez zezwolenia sądu zawarła małżeństwo po ukończeniu lat 16, lecz przed ukończeniem lat 18 może żądać każdy z małżonków. Jeżeli małżonek przed wytoczeniem powództwa ten wiek osiągnął, to nie można z tego powodu unieważnić małżeństwa. Mąż nie może żądać unieważnienia małżeństwa, gdy kobieta zaszła w ciążę pomimo przepisanej wieku. Po zająsci w ciążę z wnioskiem o unieważnienie małżeństwa może wystąpić tylko kobieta lub prokurator (ochrona macierzyństwa).

Choroba psychiczna i niedorozwój umysłowy

Przeszkoda ta jest podstawą do unieważnienia małżeństwa, jeśli występowała już w chwili jego zawierania. Choroba musi zagrażać małżeństwu lub zdrowiu przyszłego potom-

stwa. Z wnioskiem o unieważnienie małżeństwa może wystąpić każdy z małżonków lub prokurator. Po ustaniu choroby psychicznej nie można unieważnić małżeństwa.

Ubezważnowolnienie całkowite

Ubezważnowolnienie może być częściowe lub całkowite. Osoba ubezważnowolniona częściowo może zawrzeć małżeństwo, ubezważnowolniona całkowicie, nie. Małżeństwo zawarte z osobą ubezważnowolnioną całkowicie podlega unieważnieniu.

Unieważnieniu małżeństwa może żądać każdy z małżonków. Po uchynieniu ubezważnowolnienia nie można żądać unieważnienia małżeństwa.

Bigamia (dwużeństwo)

Bigamia jest jednym z najstarszych zakazów, który zapewnić ma realizację zasady monogamii (małżeństwo jednego mężczyzny z jedną kobietą). Unieważnieniu podlega drugie zawarte małżeństwo, jeżeli poprzednie nie zostało rozwiązane.

Pokrewieństwo i powinowactwo

Ta przeszkoda jest uzasadniona względami zdrowotnymi i obyczajowymi. Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa krewni w linii prostej (dziadek z wnuczką, matka z synem). Natomiast w linii bocznej decyduje stopień pokrewieństwa:

- 1 stopień – rodzeństwo – małżeństwo jest zabronione
- 2 stopień – wuj z siostrzenicą – za zgodą sądu rodzinnego
- 3 stopień – rodzeństwo stryjeczne lub cioteczne – małżeństwo jest możliwe
- 4 stopień – np. prawnuk z siostrą dziadka – małżeństwo jest możliwe.

Przeszkoda powinowactwa (jest to stosunek rodzinny łączący jednego z małżonków z krewnymi drugiego) obejmuje wszystkie stopnie w linii prostej. Nieważne jest małżeństwo ojczyrna i pasierbicy, macochy i pasierba, teścia i synowej, teściowej i zięcia. Przepis mówi jednak, że z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa z powinowatymi. Unieważnienia małżeństwa z powodu pokrewieństwa między małżonkami może żądać każdy, kto ma w tym interes prawny, a z powodu powinowactwa między małżonkami, każdy z małżonków.

Przeszkoda przysposobienia

Przeszkoda ta uniemożliwia zawarcie ze sobą małżeństwa przysposabiającego i przysposobionego. Dotyczy to każdego rodzaju przysposobienia, zarówno pełnego, jak i niepełnego. Przysposobienie jest przeszkodą nieusuwalną. Małżeństwa nie unieważnia się jedynie wtedy, gdy stosunek

ten ustał. Unieważnienie małżeństwa z powodu stosunku przysposobienia między małżonkami może żądać każdy z małżonków.

Nieprawidłowe pełnomocnictwo

Ta przyczyna unieważnienia związku małżeńskiego dotyczy bardzo rzadkich sytuacji, gdy ślub nie jest zawierany osobiście, lecz przez pełnomocnika. Pełnomocnictwo powinno być udzielone na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym i wymieniać osobę, z którą małżeństwo było zawarte. Musi to być przy tym tzw. pełnomocnictwo szczególne, tj. do tej właśnie czynności zawarcia małżeństwa z daną osobą. Przyczyną unieważnienia jest brak zezwolenia sądu na zawarcie małżeństwa przez pełnomocnika albo, gdy pełnomocnictwo było nieważne lub ważnie odwołane. Z tych przyczyn unieważnienia może żądać mocodawca (osoba udzielająca pełnomocnictwa), o ile małżonkowie nie podjęli wspólnego pożycia.

>>Gdzie i jak złożyć pozew o unieważnienie małżeństwa cywilnego?

Pozew o unieważnienie małżeństwa cywilnego składa się do Sądu Okręgowego, właściwego ze względu na miejsce, w którym małżonkowie ostatnio wspólnie zamieszkiwali, o ile, choć jedno z nich nadal w tym okręgu zamieszkuje. Jeżeli ta podstawa nie zachodzi, właściwym jest sąd miejsca zamieszkania pozwanego, a w braku tej podstawy, sąd miejsca zamieszkania powoda. Opłata pozwu wynosi 200zł - jest to opłata stała. Sąd orzekając o unieważnieniu małżeństwa orzeka również o tym, czy i który z małżonków działał w złej wierze. Zła wiara to świadomość małżonka, który składając oświadczenie o zawarciu związku małżeńskiego wiedział o okolicznościach wykluczających możliwość zawarcia ślubu (np. wiedział, że nie ma odpowiedniego wieku, lub że pozostaje w ważnym związku małżeńskim). Zła lub dobra wiara ma w tym wypadku podobny skutek do tego, jak uznanie winy przy rozwodzie.

>>Wyrok u niewinniający małżeństwo ma następujące skutki:

- ◆ małżonkowie powracają do nazwiska noszonego przed ślubem oraz do stanu cywilnego sprzed ślubu
- ◆ ustaje pomiędzy nimi stosunek powinowactwa
- ◆ małżonkowie mogą uregulować swoje stosunki w zakresie podziału majątku oraz ustalona zostaje kwestia opieki nad dziećmi i obowiązku alimentacyjnego na rzecz dzieci, a także sposób korzystania ze wspólnego mieszkania.

Włodzimierz Czuby

Biuro Porad Obywatelskich w Debrznie

Stowarzyszenie

"Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno"

ul. Ogrodowa 26

77 - 310 Debrzno

tel. +48 59 833 57 50, +48 59 833 71 49

fax +48 59 833 71 79

www.bpo.stowdeb.pl

